

תאגיד לא אוהב להפסיד

שוק, משפט ופוליטיקה. על אחריות חברתית של תאגידים

עורכים: עופר סיטבון ורונית דוניץ-קידר, הוצאת רסלינג, 293 עמ', 78 שקל

מועצת משקיעים מוסדיים בישראל שתפעל ללא כוונות רווח, על מנת לכפות על מוסדות פיננסיים אחריות תאגידית. רעות שמר-בגס מציעה לבתי הדין לעבודה להסתייע בפיקוחים עונשיים כדי לקדם אחריות תאגידית, במקביל לפיתוח מנגנון התובענות הייצוגיות בכיוון זה. תמר ברקאי מנתחת את התארגנות העובדים בחברת פלאפון, ומציעה לראות גם בהתארגנות עובדים קבוצת מחזיקי עניין לגיטימית, ולנתב את השיח הפורה בנושא לכיוון מיצובו ככלי לניהול סיכונים ארגוניים על ידי חברות. יואב המר בוחן את המתח בקניין על אמצעי התקשורת בין הבעלות הפרטית ובין המשאב הציבורי ומציע הסדרת התחום, בין היתר במתן הגנה על זכויות יוצרים לכלי תקשורת שיפרסמו מידע חדש, באמצעות דיני ההגבלים העסקיים ובקביעת דרישות כלליות וניטרליות ביחס לתכנים. דניאל מישורי מציע להפקיע את השיח בנושא

התפישה של אחריות תאגידית, היא לא יותר מאשר טקטיקה עסקית להתגוננות תאגידית מהסדרה משפטית כופה וחמורה יותר, זוהי הנחת המוצא של המאמר הפותח בספר, מאת רונן שמיר. בשמנות מאמרי הספר מנסים הכותבים, המגיעים מתחומי שיח שונים במדעי החברה והמשפט, להציע אופני הסדרה לאחריות התאגידית החברתית הראויה. רמי קפלן בוחן, בין היתר, את ניסיונות ההסדרה החברתית של תאגידים בארצות הברית באמצע המאה הקודמת, ששימשו לא פעם כטכניקת יחסי ציבור, הגם שבחלקם הצליחו להביא לתפוקות חברתיות. ואולם לדבריו, מדובר בשאלה פוליטית ולא רק פנים-תאגידית משפטית ופוזיטיביסטית. במסגרת ניסיונות ההסדרה, מציעה הכותבת דנה וייס לבית המשפט העליון לפתח את כליו הקיימים מכוח חוק יסוד: השפיטה, ולהעניק "סעד למען הצדק" במקרה של הפרת זכויות אדם על ידי תאגידים פרטיים. היא מבקשת לפתח מבחני עזר לבג"צ בעניין זה. דב סולומון מלין על שהמחאה החברתית בישראל לא הגיעה לגופים הפיננסיים, נעצרה בגופי מזון ובנייה, ומציע להקים

ההסדרה מהכלכלנים, אשר ממשיכים להשתמש בטרימינולוגיה הנוכחית, ומדריק להם את הציטוט "כשהעולם נשרף - חמישים דברים שיש לעשות כדי להישאר בהכחשה".

הפרת זכויות אדם על ידי תאגידים פרטיים. היא מבקשת לפתח מבחני עזר לבג"צ בעניין זה. דב סולומון מלין על שהמחאה החברתית בישראל לא הגיעה לגופים הפיננסיים, נעצרה בגופי מזון ובנייה, ומציע להקים

מי הזיז את המניה שלי

מאבק בעלי מניות. עילת הקיפוח בחברה פרטית וציבורית

מאת ערן שפינדל ויעל זכות, הוצאת בורסי, 549 עמ', 500 שקל

התקשרות החברה עם בעלי מניות הרוב, עסקאות עם בעלי עניין, חשש כללי מקיפוח עתידי ואובדן אמון, קיפוח בעת מיזוגים ורכישות ועוד - כולם אפשריים, בנסיבות משתנות, כסוגים שונים של קיפוח. כך למשל, לגבי דילול, ההלכה קובעת שהנפקת מניות נוספות של החברה במחיר נמוך במיוחד משוייץ, מהווה קיפוח בעלי מניות המיעוט. בישראל אף הכירו בתי המשפט בכך שכשפעילות החברה נקלעת למבוי סתום, והאמון בין בעלי המניות אובד, זהו מצב שעולה כדי "קיפוח" ומצדיק את התערבות בית המשפט. לדעת הכותבים, יש חשיבות בסיווג התביעה מראש כתביעה להסרת הקיפוח, בין היתר לשם הפרדת העילה מעילות אחרות, למשל חוזיות.

אחרי דיון מהותי בעילה ובחינת נסיבותיה בפסיקה, כולל הספר פרקים יישומיים ובהם שאלות הסמכות העניינית, זהות בעלי הדין, התיישנות שיהוי ומניעות, יחס לתביעה נגזרת ולתביעה ייצוגית, העילה בהליכי בורות ושאלות הקשורות בתניות שיפוט ובאגרות. השער הראיתי כולל בין היתר דיון בנטלי ההוכחה, והשער האחרון מוקדש לסעדים. בסופו של הספר סקירה קצרה בדין המשווה האמריקאי, האנגלי והסיני. מתברר שבסין מצאו סעד ייחודי - פיצול החברה וחלוקתה בין בעלי המניות המסוכסכים.

"עילת הקיפוח" התאגידית אינה שונה מהותית מהאיוונים והבלמים במשטר המוקרטי פוליטי משוכלל, שתפקידו לאפשר, לצד זכויות הרוב, גם הגנה על מיעוטים. הדוקטרינה בצורתה התאגידית מחייבת את בתי המשפט (בית המשפט המחוזי הכלכלי כבעל הסמכות) בהכרעה בסדרה של שאלות: האם לבעלי מניות בלבד או גם בהיותם נושאי משרה בארגון? האם רק לבעלי מניות בהווה או גם בעבר? האם לכל מחזיקי שיעורי מניות, גם מזעריים? האם רק בעושה או בכל סוג קיפוח? האם ייתכן גם קיפוח הרוב על ידי המיעוט? ועוד.

מ-1999 נכנסה עילת הקיפוח לחוק הישראלי והחליפה את עילת ה"עושה" שבעבר ניתנה בצמצום והסעד בגינה היה לא פחות מאשר פירוק החברה כולה. לא בכדי, עילת הקיפוח, שכמותית מתקיימת בעיקר בחברות מסוג של "מעין שותפות", לא הוגדרה בחוק, ופרשנותה הכללית הינה חלוקה לא-שוויונית של רווחי החברה או פגיעה בציפיות הלגיטימיות. באנגליה מקור הדוקטרינה בדיני הקניין, ובארצות הברית בחובות האמון. בישראל בתי המשפט, ולא המחוקק, מעצבים את תוכן הדוקטרינה ומתאימים אותה לנסיבות המשתנות: בחלקן הראשון של הספר נידונות נסיבות אפשריות של קיפוח, האפשריות בין היתר בזכות לקבל מידע, לחלוקת דיבידנד ותשלום משכורות גבוהות לנושאי משרה, דילול, זכות למכירת המניות, העברת נכסי החברה,